

MA'NAVIY MAKONNI YARATISH JARAYONIDA MILLIY- MADANIY MEROS TUSHUNCHASI

Mamatqulov Eldor Safarovich

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti

E-mail:eldormamatkulov@mail.ru

Tel: +998946238952

Annotatsiya: O'zbekiston o'z taraqqiyotining dastlabki kunlaridanoq milliy-madaniy meros, qadriyatlar va an'analar hamda ma'naviyat masalalariga alohida e'tibor berib kelmoqda. Shu munosabat bilan o'tmishdan bizgacha saqlanib kelinayotgan qadriyatlarimizni, buyuk bobokalonlarimizning ibratli yo'llarini xalqimizga qaytarishga, tanitishga atroflicha e'tibor berilmoqda. Milliy-madaniy meros tushunchasi hozirgi davrda ham nazariy, ham amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada milliy-madaniy meros tushunchasining mohiyati, uni rivojlantirish yo'nalishlari, bu boradagi vazifalar borasida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, taraqqiyot strategiyasi, yangi ma'naviy makon, milliy-madaniy meros.

КОНЦЕПЦИЯ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В ПРОЦЕССЕ СОЗДАНИЯ ДУХОВНОГО ПРОСТРАНСТВА

Маматкулов Элдор Сафарович

Термезский государственный университет, докторант

E-mail: eldormamatkulov@mail.ru

Тел: +998946238952

Аннотация: Узбекистан с первых дней своего развития уделял особое внимание вопросам национально-культурного наследия, ценностей и традиций, духовности. В связи с этим уделяется пристальное внимание возвращению нашему народу ценностей, сохранившихся от прошлого,

образцового пути наших прадедов. В настоящее время понятие национально-культурного наследия приобретает как теоретическое, так и практическое значение. В данной статье рассматривается сущность понятия национального культурного наследия, направления его развития и задачи в связи с этим.

Ключевые слова: *Новый Узбекистан, стратегия развития, новое духовное пространство, национально-культурное наследие.*

THE CONCEPT OF NATIONAL-CULTURAL HERITAGE IN THE PROCESS OF CREATING A SPIRITUAL SPACE

Mamatkulov Eldor Safarovich

Termiz State University, doctoral student

E-mail: eldormamatkulov@mail.ru

tel: +998946238952

Annotation: *From the early days of its development, Uzbekistan has been paying special attention to issues of national-cultural heritage, values and traditions, and spirituality. In this regard, careful attention is paid to returning to our people the values that have been preserved from the past, the exemplary ways of our great grandfathers. The concept of national-cultural heritage is gaining both theoretical and practical importance at the present time. This article discusses the essence of the concept of national cultural heritage, directions of its development, and tasks in this regard.*

Key words: *New Uzbekistan, development strategy, new spiritual space, national-cultural heritage.*

KIRISH.

Taraqqiyot yo‘lidan borayotgan davlatimizda milliy-madaniy merosning xalqimiz hayotidagi ahamiyatini o‘rganar ekanmiz, kundalik turmushimizda umumjahoniy hamda milliy qadriyatlarning yuksakligini amaliy tatbiq etish orqali millatimizning yetuk ma’naviy taraqqiyotida hamda yurtimiz rivojlanishidagi o‘rni va tadrijiyligi ortmoqda. Shuni alohida ta’kidlash o‘rinliki,

milliy-madaniy meros tushunchasi va uning mohiyati, milliy-madaniy merosning davlat, jamiyat farovonligi va rivojlanishi, ahamiyati va tadrijiy imkoniyatlari ortib boradi. Lekin ushbu jarayonlarni madaniyat bilan bog'lash o'rinli hisoblanadi. "Madaniyat" tushunchasi muayyan tarixiy davr (antik madaniyat), aniq jamiyat, elat va millat (o'zbek madaniyati), shuningdek, inson faoliyati yoki turmushining o'ziga xos sohalari (masalan, mehnat madaniyati, badiiy madaniyat, turmush madaniyati)ni izohlash uchun qo'llaniladi. [6]

ADABIYOTLAR TAHLILI:

Milliy-madaniy meros tushunchasi, uning ma'naviy makondagi o'rni masalasi ko'plab, Sharq va G'arb allomalarining asarlarida asosiy bahs mavzusi bo'lib kelgan. Jumladan, Sharq allomalaridan Abu Nasr Forobiy o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida, Ibn Sino "Tadbirul manzil", Abu Rayhon Beruniy esa "O'tmish xalqlardan qolgan yodgorliklar" kabi asarlarida ushbu masalaga alohida ahamiyat qaratganlar. Muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" nomli kitobida ham milliy-madaniy meros tushunchasi, uning jamiyat taraqqiyotidagi, yangi ma'naviy makonni yaratish borasidagi ahamiyati borasida dolzarb masalalar ilgari surilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Ushbu maqolada milliy-madaniy meros va uning yangi ma'naviy makonni yaratishdagi ahamiyati tahlil qilingan bo'lib, unda analiz va tahlil, qiyoslash, induksiya va deduksiya kabi metodlardan foydalanilgan.

TAHLILLAR VA NATIJALAR.

Istiqlolimizning dastlabki yillaridan boshlab ajdodlarimizning boy madaniy va moddiy merosini asrab-avaylash, kelajak avlodga yetkazish maqsadida ko'plab tizimli amaliy ishlar olib borildi. Buning misoli o'laroq shuni aytish kerakki, yurtimizning nufuzli shaharlaridagi tarixiy yodgorliklar, qadamjolar, masjid va madrasalar qayta ta'mirlanib, o'z go'zalligini namoyon etmoqda. Yana shuni ta'kidlash joizki, mustabid tuzum davrida nomlari qoralangan buyuk allomalarimizning nomlari tiklanib, asarlari tarjima qilindi, bu orqali esa tarixiy haqiqat tiklandi. Qadriyatlarimiz qayta tiklandi, ommaviy bayramlar

nishonlanmoqda, o'zbek tili o'z o'rnini topdi, shu orqali milliy merosimiz ham o'z qadrini topdi [8].

Millatning ko'p yillik tarixiy tadrijiyligi mahsuli milliy merosda namoyon bo'ladi. Milliylik aks etmagan har qanday milliy merosning yashovchanligi uzoq davom etmaydi. Boz ustiga har qanday milliy meros millat kelajagini belgilovchi g'oyaviy asos bo'lib xizmat qiladi.

Fikrimizcha, milliy meros quyidagilarda o'z ifodasini topadi:

1. milliy urf-odatlar, an'ana, marosim, qadriyatlar;
2. dunyoqarash;
3. turli rasm-rusumlar;
4. dunyo ahamiyatiga ega bo'lgan kashfiyotlar;
5. millatdan yetishib chiqqan allomalar va ular yaratgan asarlar;
6. davlatchilik;
7. milliy-madaniy boyliklar, tarixiy yodgorliklar. [8]

Ularning har biri millat vakillari sa'y-harakatlari bilan asrlar davomida shakllantiriladi va keyingi avlodga meros sifatida qoldiriladi.

Milliy urf-odatlar, an'ana va qadriyatlar millat hayotining muayyan davrida uning kundalik turmushida yuzaga keladi. Ular avloddan avlodga o'tib, kundalik hayotda takrorlanib, millat vakillarining xatti-harakatlari, xulq-atvori va ko'nikmalarida o'z ifodasini topadi. Milliy an'analar millatning ko'p asrlik hayotida yuz beradigan turli tabiiy va ijtimoiy jarayonlar, etnoslarning ijtimoiy-ma'naviy ehtiyojlari asosida vujudga kelib, ularning aqliy-ijodiy faoliyati negizida atrof-muhit, tabiat, mehnat jarayoniga bog'liq holda avloddan avlodga o'tib, taraqqiy etgan va asrlararo ajdodlar tafakkuri, orzu-o'ylari, tajribalari, yutuqlari va boshqa qadriyatlarini mujassamlashtirgan bebaho ijtimoiy-madaniy merosga aylanadi. [5]

Milliy urf-odatlar va an'analarning uzoq muddat davomida nisbatan saqlanuvchanligi va ayni paytda, kundalik turmuh hayotida takrorlanuvchanligi milliy merosning tarkibiy qismi bo'lishini ta'minlaydi. Ularning nisbatan uzoq vaqt amal qilishi, kundalik turmush va hayotda ko'p

ishtirok qilishi millat birligini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular orqali millat vakillari o'zaro ma'naviy yaqinlashib boradi hamda boshqa millatlarga xos bo'lmagan, faqat o'zlariga xos bo'lgan, o'z zamoniga mos keladigan yangi-yangi urf-odatlar va an'analarni shakllantirib boradi. Milliy qadriyatlar millat ehtiyoji, manfaatlari, maqsadlariga xizmat qiladigan moddiy va ma'naviy ne'matlar majmuasini tashkil qiladi va milliy merosning tarkibiy qismi hisoblanadi. Milliy merosda millatga xos bo'lgan rasm-rusumlar ham muhim o'rin egallab, ular millat tarbiyasining ma'lum tizimida aniq urf-odatlar, an'ana va qadriyatlarni shakllantirishga qaratilgan muayyan, ramziy, mas'uliyatli harakat hisoblanadi. Rasm-rusumlar millat fe'l-atvorining aniq maqsadini ko'zlovchi normalarni shakllantirishning eng muhim vositasidir. Ularning xarakterli xususiyati shundaki, u aniq maqsadni amalga oshirish tomon qilinadigan harakat bo'lib, urf-odatlar, an'ana va qadriyatlar kabi shakllangan emas, balki shakllantirishga qaratilgan amaliy harakatlar majmuasini tashkil qiladi. [7]

Milliy merosning dunyo ahamiyatiga ega muhim qismi fan, madaniyat, falsafa, texnika, texnologiya va boshqa sohalarda amalga oshirilgan kashfiyotlar, g'oyalar, asarlar, yuksak intellektual ma'naviy salohiyat sohiblari bo'lgan Muhammad Muso Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino, Ahmad Farg'oniy, Mirzo Ulug'bek kabi ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan. Bu kashfiyotlar, eng avvalo, o'zbek xalqining milliy merosidir. Dunyoga mashhur Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi shaharlar, ularda mujassam bo'lgan tarixiy obidalar, yodgorliklar, milliy hunarmandchilik, shaharsozlik, kiyim-kechak namunalari va hokazolar shular jumlasidandir. Shunga ko'ra, milliy meros millat tarixi salohiyati, kuch-qudrati va ayniqsa, kelajagining o'zga millatlar va jahon xalqlari ko'zgisida aks ettiruvchi asosiy vositalardan biri bo'lib xizmat qiladi.

XULOSALAR.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek xalqining milliy-madaniy merosi o'z ichiga ona Vatanimizning ko'p yillik buyuk tarixiy o'tmishi, Sharq ma'rifatparvarligi,

buyuk ajdodlarimizning jahon madaniyati va sivilizasiyasiga qo'shgan beqiyos hissassi va unda tutgan mavqei, vatandoshlarimiz, buyuk ajdodlarimizning madaniyat, fan, din, adabiyot, san'at sohasida erishgan yutuqlarining jahonshumul ahamiyati, diyorimizdagi madaniyat, san'at, me'morchilik, fan va huquq sohasidagi bebaho yodgorliklar, o'zbek milliy urf-odatlar, an'analari, udumlari va boshqalarni qamrab oladi hamda biz uni o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra juda keng qamrovga ega tushuncha sifatida anglamog'imiz lozim.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovidir. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2021. – B. 464.
6. Otamuratov S. Globalashuv: Millatni asrash mas'uliyati (siyosiy-falsafiy qirralar). –Toshkent: O'zbekiston, 2018.– 352 b.
7. Quronov M. Milliy tiklanishdan-milliy yuksalish sari // O'zbekiston adabiyoti va san'ati. 2019-yil 23-avgust.
8. Salimov O. va boshq. Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari. – Toshkent: 2019.